

DOI: <https://doi.org/10.54937/2024.9788056111024.66-73>

ŽENSKÁ HOMOSEXUALITA V RÔZNYCH NÁBOŽENSKÝCH TRADÍCIÁCH

Slavomíra SVOBODOVÁ¹

FEMALE HOMOSEXUALITY IN DIFFERENT RELIGIOUS TRADITIONS

¹ *Katolícka univerzita v Ružomberku, Teologická fakulta – externý doktorand odbor Katolícka teológia, Hlavná 89, 041 21 Košice, Slovenská republika*

✉ *Email: slavomira.svobodova570@edu.ku.sk*

 ORCID iD: 0009-0001-9477-7835

<https://orcid.org/0009-0001-9477-7835>

 Competing interests: The author declare no competing interests.

 Publisher's Note: Catholic University in Ružomberok stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations. Copyright: © 2024 by the authors.

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

This license allows reusers to distribute, remix, adapt, and build upon the material in any medium or format, so long as attribution is given to the creator. The license allows for commercial use.

 Review text in the conference proceeding: Contributions published in proceedings were reviewed by members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.

ABSTRAKT

V príspevku sa zameriavam na históriu ženskej homosexuality v rôznych náboženských tradíciách. Príspevok som rozdelila tak, aby to zodpovedalo aj historickému kontextu. Prvá časť sa venuje nekresťanským polyteistickým náboženským tradíciám, od primitívnych, cez náboženstvá v Ázii, k náboženstvám v oblasti starovekého Orientu. Antickému Grécku a Rímu je venovaná samostatná podkapitola, keďže veľa informácií o ženskej homosexualite je práve z tohto obdobia. Druhá časť sa zaoberá ženskou homosexualitou v zjavených náboženstvách, teda v Islame a Judaizme i v kresťanstve. Keďže o skutkoch medzi ženami hovorí iba Pavol, diskusia sa zameriava na porovnanie jeho textov a iných textov Nového zákona so získanými poznatkami z dostupných analyzovaných dokumentov naprieč rôznymi náboženskými tradíciami.

Kľúčové slová: *Antika, kresťanstvo, Sapfó, staroveké náboženské tradície, ženská homosexualita.*

ABSTRACT

In my paper, I focus on the history of female homosexuality in different religious traditions. I divided the paper in such a way that it corresponds to the historical context. The first part is devoted to non-Christian polytheistic religious traditions, from primitive ones, through religions in Asia, to religions in the area of the ancient Orient. a separate sub-chapter is devoted to Ancient Greece and Rome, since much information about female homosexuality is from this period. The second part deals with female homosexuality in revealed religions, that is, in Islam and Judaism as well as in Christianity. Since only Paul speaks of the works among women, the discussion focuses on comparing his texts and other texts of the New Testament with the knowledge gained from the available analyzed documents across different religious traditions.

Key words: Antiquity, Christianity, Sappho, ancient religious traditions, female homosexuality.

Úvod

V spoločnosti sa veľa hovorí o LGBTIQ+ komunite. Psychológovia, psychiatri, lekári aj iní vedci v rôznych odboroch hľadajú cestu k pochopeniu a prijatiu ľudí z tejto skupiny. Nevyhýbajú sa jej ani historici/historičky archeológovia. Zatiaľ čo mužská homosexualita, lepšie povedané náklonnosť mužov k rovnakému pohlaviu (pojem nezahŕňa len erotické vzťahy medzi mužmi, ale aj citové, emocionálne vzťahy) je viac viditeľná, a viac sa o nej aj píše, o ženskej homosexualite je málo relevantných informácií, zdrojov.

V rámci svojho príspevku som sa snažila nájsť nejaké dôkazy o vzťahoch medzi mužmi navzájom a tiež medzi ženami v rôznych náboženských tradíciách. Zamerala som sa viac na vzťahy žien, keďže sa vo svojej dizertačnej práci venujem ženám. Príspevok som rozdelila na niekoľko častí. v prvej sa venujem primitívnym spoločnostiam a náboženstvám Ázie. k náboženstvám starovekého Orientu patrí staroveká Mezopotámia, Sýria a Palestína i staroveký Egypt. Líšia sa uvedené náboženské tradície v posudzovaní mužského a ženského homosexuálneho správania? Ak áno, ako? Vidia v tom aj morálny rozdiel? Hlboko intímne vzťahy medzi ženami sú známe hlavne z čias antického Grécka a Ríma. Narazila som na nedostatok literatúry z kresťanského prostredia. a tak som materiály doplnila vedeckými monografiami, historickými slovníkmi, ktoré sa zaoberajú históriou aj v oblasti sexuality. Najviac vyhovujúci termín, ktorý by som mohla použiť, by bol náklonnosť žien k ženám. Podľa môjho názoru, však viac zahŕňa citové vzťahy bez sexuálnej náruživosti a tie sú, predpokladám, pre ženy prirodzenejšie. v rôznych kultúrach sú emocionálne vzťahy medzi ženami prítomné stále, bez ohľadu na to, či boli alebo neboli viditeľné a sú alebo nie sú sexuálne. Preto som sa rozhodla použiť termíny, ktoré viac zapadajú do kontextu vtedajšieho chápania doby: lesbizmus, homoerotický vzťah, ženská homosexualita.

Cieľom príspevku je objasniť a v krátkosti zmapovať výskyt ženskej homosexuality v rôznych náboženstvách, od primitívnych, cez náboženstvá Ázie, Egypta, Mezopotámie, až k Antickému Grécku a Rímu. Islam a Judaizmus patria k zjaveným náboženstvám a ich názor na homosexualitu má základ v zákone danom od Boha. Keďže kresťanská západná civilizácia je ovplyvnená gréckou a rímskou filozofiou, nielen judaizmom, veľa priestoru v príspevku venujem gréckym a rímskym vplyvom. Ich vnímaniu a chápaniu úlohy ženy v spoločnosti v kontexte prijatia alebo odmietnutia ženskej homosexuality a konkrétne gréckej poetky Sapphó. Ďalším cieľom je porovnať objavené poznatky s kresťanstvom a učením Cirkvi. Pri písaní článku som použila hlavne analyticko-syntetickú metódu aj komparačnú metódu.

Zmienky o ženskej homosexualite v polyteistických náboženských tradíciách

Primitívne a staroveké náboženské tradície

V historickom slovníku o homosexualite sa spomínajú austrálske domorodé ženy, ktoré zasväcujú dievčatá rituálom s homoerotickým nádychom po menarché (prvá menštruácia dievčaťa). Taktiež sa v slovníku uvádza, že niektoré primitívne národy majú, alebo mali, dobre vybudované intímne vzťahy medzi ženami, staršou a mladšou, pričom jedna z nich alebo obe mohli mať aj manželov. Kmene na juhu Afriky praktizovali priateľstvá medzi dvoma mladými ženami, tzv. „mummy-baby“.

Od „mummy“ sa očakávalo, že bude voči „baby“ štedrejšia, láskavejšia. Vzťah mohol mať aj sexuálnu formu, no väčšinou išlo o blízke priateľstvá žien. [1]

Náboženstvá Ázie

Hinduizmus

Veľký panteón hinduistických bohov a bohýň je plný božstiev, ktoré menia svoje pohlavie, tvrdí Spencer. Za funkciu sexu sa okrem plodenia totiž považovala aj rozkoš. Prikladala sa mu moc a magické schopnosti. Sexuálnu rozkoš hinduizmus spájal i s mysticizmom a schopnosťou lepšie porozumieť božskému tajomstvu. [2] Védske zdroje, ako zistil Bílek, legitimizujú koncept tzv. tretieho pohlavia. Homosexualita ako taká však nebola súčasťou hlavného kultúrneho prúdu. Jej existencia bola potvrdzovaná, nie schvaľovaná. v súčasnej dobe je konzervatívne nacionalistické zmýšľanie Indie voči homosexualite nepriateľské. Ženská homosexualita sa v textoch nespomína.

Budhizmus

Bílek tvrdí, že v raných budhistických spisoch, napr. Vinaja, sa zakazovalo duchovné ordinovanie tzv. *ubhatovyanjanaky* (podľa vykladačov spisov ide o tých jedincov, ktorí trpia pseudohermafroditom či homosexualitou). Taktiež sa zakazovala ordinácia tzv. *pandaky*, čo sa interpretuje ako sociálne stigmatizovaná entita promiskuitných, pasívnych či homosexuálnych transvestitov. Niektoré miesta v spise *Abhidharma* uvádzajú, ako píše Bílek vo svojom článku, že *pandaka* je dôsledok zlej karmy. Samotnú homosexualitu však dnešné tibetské interpretácie odmietajú a aj súčasný dalajláma ju považuje za nesprávne sexuálne správanie. Budhistické krajiny sa viac vyhýbajú otvoreným homofóbnym prejavom ako v iných regiónoch. Čínska spoločnosť mala tolerantný postoj voči homosexualite ešte aj v roku 1583, keď prišiel do krajiny jezuitský misionár Matteo Ricci. v súčasnosti tradiční predstavitelia čínskeho budhizmu hľadajú tiež na homosexualitu negatívne. [3]

Ženská homosexualita v náboženských tradíciách starovekého Orientu

Existencia homosexuality je doložená už v starovekom Oriente vo forme maľby alebo aj textu.

Oblasť starovekej Mezopotámie

Homosexualitu v starovekej Mezopotámii spomína asýrsky snár pri snahe o výklad mužských erotických snov. Konkrétne považuje sexuálny styk s iným mladým mužom za znamenie, že prídu starosti. v almanachu zarietadiel *Šummaalu* sa píše o sexuálnom styku medzi mužmi v kontexte domáceho spoločenstva, pričom partnerom mohol byť i profesionál poskytujúci sexuálne služby. Táto prax bola považovaná za normálnu a na rozdiel od niektorých heterosexuálnych praktík nespôsobovala rituálnu nečistotu. Podobným smerom ukazuje katalóg prísah, ktorý uvádza množstvo deliktov prinášajúcich nešťastie. v oblasti sexuality je spomenuté okrem iného aj cudzoložstvo, no nie sú zmienené homosexuálne skutky. Iný obraz hodnotenia homosexuality podáva zbierka asýrskych zákonov z druhej polovice druhého tisícročia pred n. l. v jednom výroku (§18) zákonník stanovuje trest pre človeka, ktorý by verejne obvinil svojho blížneho z homosexuálneho správania, bez toho, aby to mohol dokázať. v uvedenej zbierke je ešte výrok, ktorý rieši prípad homosexuálneho znásilnenia. Taký čin sa chápe ako brutálny spôsob poníženia slobodného občana. Jeho závažnosť vyjadruje prísnosť trestu: vinník má byť podrobený znásilneniu a potom vykastrovaný. [4]

O ženskej homosexualite nebola v zákonoch zmienka. Mimoriadne podrobne boli rozpracované zákony, ktoré vymedzovali práva a život žien. Ako uvádza Spencer, manželka bola cennou súčasťou majetku manžela.

Oblasť starovekého Egypta

Staroveký Egypt, podľa Spencera, znepokojovala predstava, že žena môže mať potešenie z pohlavného styku. Vyžadoval poslušnosť žien, manželiek, voči svojim manželom. Cudzoložstvo žien sa odsudzovalo a trestalo možným upálením. [2] Boli však aj objavené tzv. „hroby dvoch priateľov“, o ktorých sa predpokladá, že mali intímny homosexuálny vzťah. Ten mal byť, podľa niektorých bádateľov, zachovaný „na večnosť“. Na druhej strane sa objavujú zmienky

o homosexuálnom správaní aj v egyptskej Knihe mŕtvych, presnejšie v katalógoch „negatívneho vyznania hriechov“. v týchto textoch sa mŕtvy vyznávajú pred božím súdom z hriechov, ktorých sa v živote nedopustil. Okrem základných všeobecných formulácií hriechov, či heterosexuálnych prehreškov sa objavujú aj homosexuálne motívy, či už aktívne alebo pasívne.

Oblasť starovekej Sýrie a Palestíny

V náboženských systémoch starovekej Sýrie a Palestíny hrá významnejšiu rolu aspekt životodarných síl a plodnosti (božstvo je ručiteľom a darcom života, ochrancom pred smútkom a smrťou). Preto má sexualita svoje dôležité miesto v sakrálnej oblasti. Týka sa to predovšetkým heterosexuálnej sexuality v priamej väzbe na plodnosť. Medzi najvýznamnejšie božstvá patrí dynamický boh mužskej vitality, víťazný bojovník nad silami smrti a darca vegetatívnej úrody, napr. Baal a jeho ženský prvok spájajúci aspekty erotickej mladistvosti i (pra)materstva, rozmanité a vzájomne sa prelínajúce typy bohýň-družiek a bohýň-matiek, napr. Anat, Atirat, Ašratum. v semitskom prostredí sú doložené mýtické látky obsahujúce hierogamické¹ tradície a je nesporné, že tieto látky boli rituálne uskutočňované v rámci v kultu – otázkou však je, akým spôsobom sa to konalo. Tieto tradície sa týkali hlavne role kráľa a nenavodujú predstavu sakrálnej prostitúcie (hlavne homosexuálnej). Už začiatkom 2. tisícročia pred n. l. je tento kult doložený len v symbolickom prevedení, kde príslušné role v kultu „hrajú“ chrámové idoly (sochy božstiev ukladané do spoločnej lôže). [4] v babylónsko-asýrskych kultoch sa prejavovali bohovia i sexuálne. Skrze svojich služobníkov dbali o všetkých svojich prívržencov, mužov aj ženy, tiež v sexuálnom ohľade a nezáležalo na tom, či ich túžba bola zameraná na rovnaké, iné alebo na obidve pohlavia.

Ženská homosexualita v antickom svete

Antické Grécko

Homosexualita bola bežnou praxou v Sparte, na Kréte a na niektorých miestach sa stala iniciálnou skúškou, teda skúškou prijatia chlapcov do mužskej spoločnosti. Aj keď existovali zákony proti núteniu k homosexualite, ale napr. otroci bez právnej ochrany boli vystavení zneužívaniu svojimi pánmi. Okrem toho existovala aj tzv. „filozofická homosexualita“, láska k rovnakému pohlaviu, vo vzťahu učiteľ – žiak, má ako epistemologický tak pedagogický význam. [6] Základným modelom homosexuálnych vzťahov bola tzv. *pederastia*, „láska k chlapcom“. išlo o vzťah dospelého muža k nedospelému mládencovi, pričom chlapec mal vo vzťahu trvalo pasívnu rolu, označovanú ako „milovaný“ (*erómenos*), muž mal aktívnu rolu „milovníka“ (*erastés*). Naproti tomu ženská homosexualita bola považovaná za protiprirodzenú. Antické texty prezrádzajú len to, že existovala. Jediné rozsiahlejšie zmienky o tomto jave sú v diele poetky Sapphó, z ostrova Lesbos (7.-6. storočie pred n.l.). [4]

V historickom slovníku *Who's Who in Gay & Lesbian History* sa Sapphó uvádza ako grécka poetka, žijúca v spoločnosti s inými ženami na ostrove Lesbos. Z jej lyrickej tvorby sa nám zachovali iba fragmenty. Vo svojich básňach, zvlášť v „*Hymne na Afroditu*“, vyjadruje lásku k iným ženám a hovorí o fyzickom prejave emócií. Z objavených fragmentov sa nemôžeme dozvedieť takmer nič o možnom sexuálnom akte medzi ženami. Autori slovníka predpokladajú, že sila jej poézie pre ženy a o ženách prispela ku vzniku termínu *lesbička* v jeho sexuálnom význame. Tento pojem podľa nich však ešte deväť storočí po živote Sapphó nemal ženské sexuálne konotácie k rovnakému pohlaviu. To sa objavuje pravdepodobne až okolo druhého storočia nášho letopočtu. [7]

Spencer píše: „*Od Plutarcha sa dozvedáme, že všetky významné ženy v Sparte ľúbia dievčatá, a keď sa príhodi, že sa do toho istého dievčaťa zaľúbia dve ženy, usilujú sa spoločne zdokonaľovať svoju milú*“. [2, s. 36] Sandra Boehringer, profesorka so špecializáciou na grécku históriu, objavila, že v gréckej literatúre sa k ženskej homosexualite vyjadrujú muži, väčšina z nich satirickým spôsobom. Sapphó bola aj podľa nej jediná žena, ktorá písala vlastné básne a hymny. Kto však bola táto žena? Bola lesbička, kňažka, či bola vydatá a sklamaná z lásky? Ani Boehringer nenašla presnú odpoveď. Tvrdí, že Sapphó

¹ Pojem pochádza z gr. ἱερόσυμιος a znamená v mytológii pohlavný zväzok bohyně a boha alebo božskej a ľudskej bytosti za účelom splodenia detí [5].

sa narodila na ostrove Lesbos a predpokladá, že patrila do aristokratickej rodiny na ostrove. Celkovo o jej živote vieme málo, a i to pochádza z neskorších svedectiev. Priama súvislosť medzi menom Lesbos a sexuálnou aktivitou medzi ženami sa explicitne objavuje v Lucianových Dialógoch, tvrdí Boehringer. Sú z iného obdobia. Prvé texty o tom, že mala erotické vzťahy s inými ženami, pochádzajú z neskorších čias. Avšak Boehringer píše, že jej meno sa ani vtedy nepoužívalo ako značka na označenie sexuálneho vzťahu medzi ženami. Táto funkcia, prešla na postavu autorky, ktorá je podľa Boehringer chápaná inak ako „pôvodná“ Sappfó. Vzťah medzi ženami sa pokúsil právne vymedziť Platón (5.-4. storočie pred našim letopočtom). Keďže v helenistickom období sa za prirodzené považovali iba vzťahy, ktoré boli prokreatívne, tak erotické vzťahy medzi ženami Platón vo svojich Zákonoch kládol na rovnakú úroveň ako vzťahy medzi dvoma mužmi. v oboch prípadoch ide o vzťahy, ktoré odvádzajú ľudí zo spoločnosti, bránia plniť si povinnosti. v ďalších textoch gréckych klasikov sú vzťahy medzi ženami zamlčané, alebo zobrazované s humorom. Medzi najznámejšie, ako tvrdí Boehringer, patrí komédia *Lysistrata* od Aristofanesa². v závere časti, v ktorej sa Boehringer venuje analýze gréckej literatúry, uvádza, že počas archaického obdobia sex medzi ženami sa nechápal v sexuálnom význame³. v klasickom Grécku sa stal sexuálny vzťah medzi ženami predmetom mlčania, pretože sa nepovažoval za súčasť sociálnej sféry. v helenistickom období sa však vnímanie sexuálneho styku medzi ženami zmenilo. [9]

Antický Rím

Pôvodne homosexualita medzi slobodne narodenými občanmi nebola odmietaná, no neskôr ju Rimania odmietali. Filozofovia sa snažili o reformu sexuálnej morálky v snahe oslobodiť človeka z vášnivosti. Odsúdili cudzoložstvo a mimomanželský sex partnerov. [10] Spencer uvádza, že rímske ženy boli slobodnejšie a mali vyššie postavenie v rámci rodiny ako grécke ženy. Nesmeli byť členkami legislatívnych a súdnych orgánov. Rímski muži sa nemienili zmieriť so ženskou homosexualitou, píše ďalej Spencer. Lesbizmus Rimanov pohoršoval, pretože ho považovali za pokus žien prisvojiť si výsady muža, a to nielen v spálni, ale aj v boji. [2] Podobne sa vyjadřila aj Boehringer. Rimania ovplyvnení gréckou kultúrou veľmi dobre poznali Sappfó. Podľa Boehringer to boli práve rímski autori, ktorí spojili básne Sappfó s jej erotickými či sexuálnymi vzťahmi medzi ženami. Vložili historickú Sappfó do mýtckej nereálnej Sappfó, ktorá bola zamilovaná do muža, písala si s ním listy a nakoniec spáchala samovraždu. Na základe skúmaní Boehringer zistila, že tieto listy boli falošné. Nezobrazovali totiž skutočnú Sappfó, žijúcu na ostrove Lesbos, ale mýtckú vymyslenú Sappfó, ktorej správanie by zodpovedalo normám v rímskom svete. [9]

Sexuálne styky medzi ženami boli aj v rímskom svete považované za neprirodzené, pretože si žena uzurpovala právo na aktívnu úlohu v sexuálnej oblasti. To bolo pre mužov neprijateľné. [4] Pred začiatkom nášho letopočtu, píše Boehringer, vykazovali zmienky o sexuálnych vzťahoch medzi ženami určitú homogénnosť: málo opisov, viac sa zameriavali na emócie (či už erotické túžby alebo pocity lásky), fiktívne alebo mýtcké postavy bez vonkajších znakov abnormality či inej odchýlky. No s príchodom rímskej satirickej literatúry sa to zmení a opisov, často až detailných, sexuálnych vzťahov medzi ženami je viac. v rámci satirickej literatúry sa spomínajú dve protikladné ženské hrdinky. Jedna z nich je Lucretia, cnostná manželka a matka, druhú nazvali Bassa, ktorá má také vzťahy so ženami ako muž, a rovnakým spôsobom po nich aj túži. o hrdinke Basse však nevieme, či je muž alebo žena. S tým prichádza aj snaha o určenie právnych hraníc vzťahov medzi ženami a definovať ich v rámci zákona. Keďže však žena v rímskom svete mala mať pasívnu úlohu, a muž aktívnu, akákoľvek aktivita ženy v rámci pohlavného styku bola narušením práva muža, manžela. Rímsky zákon sa o ženskej homosexualite explicitne nevyjadřoval. Boehringer v diele píše, že ženské postavy, ktoré majú sex so ženami, sú v gréckej a rímskej literatúre vzácne. K téme sa často pristupuje všeobecne bez opisu konkrétnych postáv. Môžeme si všimnúť nespočetné množstvo skutočných alebo fiktívnych postáv

² Dej komédie *Lysistrata* sa odohráva v čase peloponézskych vojen medzi Aténami a Spartou. Hrdinkou je Aténčanka *Lysistrata*, ktorá vyzve ženy z Atén aj Sparty, aby sa neoddaovali svojim manželom a odopreli im milostný pohlavný akt. Muži bojujúci po vojne proti sebe, ak sa chcú so svojimi manželkami intímne stýkať, sú nútení nakoniec uzavrieť mier, čím sa hra končí. Humorné dialógy však vôbec neopisujú vzťahy medzi ženami. Skôr sú zamerané na vzťahy medzi oboma pohlaviami. [8]

³ Mohlo ísť o určitú formu erotického, intímneho vzťahu medzi ženami, ktorý nemusel byť prioritne sexuálny.

(pomenovaných alebo popísaných), zženštilých, zhýralých žien, nenásytných milencov, atď. Ženy, ktoré milujú alebo túžia po iných ženách, sú takmer výlučne fiktívne postavy, alebo prinajmenšom pre čitateľov neznáme ženy. v diele Boehringer spomína aj autora erotického starovekého manuálu. Otázkou je, prečo sa Sapphó a jej l'ubostné básne pre ženy nepovažovali za dostatočne vzorový typ vzťahu medzi ženami, zatiaľ čo *Philaennis* a jeho „pornografický manuál“ áno, hoci v ňom nie je vzťah medzi ženami spomenutý. [9]

Ženská homosexualita v zjavených náboženstvách

Islam

Arabská spoločnosť je polygamná. Vďaka existencii háremov mohli byť vzťahy medzi ženami bežné, tvrdí Spencer. Lesbizmus chápe ako výraznú súčasť erotiky Islamu. Je však tabuizovanou témou. [2] Vykladáči Koránu a iných textov usudzujú, že praktizovanie homosexuálnych skutkov by sa malo trestať smrťou. Korán sa totiž o homosexualite vyjadruje odsudzujúcim spôsobom. Aj sväté texty, tzv. *hadíse* a *síri*, zavrhuju homosexuálne praktiky. Proti homosexualite sa vymedzuje sa jednak šiitská, jednak sunnitská vetva islamu. Obe lipnú na najvyšších trestoch voči homosexuálom. Objavujú sa aj výzvy na zabíjanie homosexuálov zo strany európskych a amerických diaspór. [3] Samar Habib pri hľadaní materiálov o ženskej homosexualite v arabských krajinách stredného východu, objavila román z 20. storočia s názvom *I Am You*. v centre románu je žena, ktorú priťahujú výlučne ženy. Z kontextu deja vyplýva, že ide o arabku. Avšak aj podľa jej zistení je homosexualita v arabských krajinách zakázaná, prirovnávajú ju k sodomii (mužskú) a k tribadizmu (ženskú)⁴. [12]

Judaizmus a Starý zákon

V Tóre nachádzame zákaz homosexuálneho styku v Knihe Levitikus (Lv, 18,22; 20,13). Za homosexuálne styky bola najvyšším trestom smrť. Ten sa však neuskutočňoval. Jedným z mála mimobiblických textov, kde je zmienka o homosexualite, sú *midraše*. [3] Vo výklade týchto pasáží v knihe Levitikus niektorí exegéti zastávajú názor, že sa tieto úryvky vzťahujú na kultovú prostitúciu v oblasti Izraela. Spojenie chrámovej prostitúcie s homosexuálnym správaním je v súčasnosti veľmi sporné. Avšak nebezpečenstvo modlárstva a pohanského kultu je v tom, že obe vedú k homosexuálnemu správaniu. „V jednom výklade knihy Genezis je to podľa Talmudu sedem prikázání, ktoré zaväzujú všetkých Noemových potomkov. Podľa zoznamu v Sanhedrinu je to piate prikázanie proti cudzoložstvu, ktoré zahrňuje podľa Moswa Majmonidesa i homosexuálne správanie.“ [13, s. 153] v kódexe čistoty, ako sa táto časť Knihy Levitikus odborne nazýva, nie je zmienka o ženskej homosexualite.

Kresťanstvo

Ježiš sa explicitne k problému homosexuality nevyjadril. Toto mlčanie nie je ani odobrením ani tichým súhlasom s homosexuálnymi skutkami. Tvrdiť, že Ježišov zmysel pre toleranciu a odpustenie, jeho pochopenie a súcit k hriešnikom, znamená, že nikdy by nebol proti zodpovednému a milujúcemu vzťahu dvoch mužov, alebo žien, je nehistorický. Ježiš, ako Palestínsky Žid prvého storočia, nebol otvorený homosexuálnym praktikám. Kresťanstvo, na základe spoločného biblického dedičstva s ostatnými prúdmi Judaizmu, odmieta homosexuálne skutky. [9]

Explicitne sa o homoerotických vzťahoch medzi ženami vyjadruje iba Pavol v Liste Rimanom: „*Preto ich Boh vydal nehanebným vášňam. Tak ako ich ženy zamenili prirodzený styk za protiprirodzený, podobne aj muži zanechali prirodzený styk so ženou a zahoreli žiadostivosťou jeden k druhému: muži s mužmi robili hanebné skutky, a tak vlastným konaním dostali zaslúženú odplatu za svoje pohlúdenie*“ (Rim 1, 26-27).

⁴ Termíny *sodomia* a *tribas* pochádzajú z gréčtiny. Zároveň sa vyjadrenie ženskej homosexuality požívali aj termíny: v gréčtine *hetairistria*, *tribas*, *dihetaristria*, a *Lesbia* (a z neho odvodené slovesá *lesbiazeina* *lesbizein* – to znamená správať sa tak, ako sa správali na ostrove Lesbos); v latinčine *tribas*, *fricatrix/fricatrix*, a *virago*, V arabskom svete poznali aj termín *sahāqa*. [11]

V širšom kontexte (Rim 1,18-32) Pavol hovorí o Božom hneve proti neprávosti ľudí, ktorí potláčajú pravdu, odmietajú ju a svoje myšlienky oddali márnosti. Prostredníctvom svojho správania zneuctovali svoje telá, boli vydaní žiadostiam srdca. Hoci poznali Boha, začali uctievať stvorenie namiesto Stvoriteľa. [14]

Diskusia

Ako sme spomenuli, explicitne sa o vzťahoch medzi ženami vyjadruje iba Pavol. Tieto skutky sú v kategorizácii aj iných hriechov (Pavol ich postupne vymenúva: zloba, lakomstvo, zlo, závisť... sú klebetní, pyšní, neláskaví, nemilosrdní (Rim 1,29-30). Kresťanský Boh je Otec, ktorý má Syna (Jn 1,18 a 1Jn 5,10-12), a ktorý sám seba vydal za nás (1Tim 2,5-6). Je iný ako bohovia Grécka, ktorí sú žiadostiví, klamú a navzájom sa podvádžajú (tak ich opisujú grécke eposy). Keď Pavol písal list Rimanom, musel vedieť, ako ľudia v Ríme žili. Jasne a presne hovorí o problémoch, ktoré tam sú. Vedel, že Rimanov kultúrne ovplyvnili Gréci, ktorí zvelebovali krásu tela, hlavne mužskú a v bojoch. Rimania tiež uznávali vrstvu bojovníkov. Pavol tiež uznáva krásu tela, no nezameriava sa len na vonkajšok. Podľa neho sú naše telá chrámom Ducha Svätého (1Kor 6, 18-20). Takého chápanie tela nemá žiadne náboženstvo. Zistili sme, že oba národy sa ku homosexuálnym skutkom vo svojich zákonoch vyjadrujú ako ku skutkom proti prirodzenosti. Uznávali tie skutky, ktoré slúžili prokreativite. Kresťanstvo stojí aj na grécko-rímskom filozofickom základe. Jeho postoj k prokreativite a k homosexualite ako takej nepochádza len z judaizmu, teda zo Starého Zákona. Kódex čistoty (Lv 11-27), ku ktorému patrí aj zákaz súložiť s mužom (Lv 18,22) je stále platný. Ak to máme správne pochopiť, z pohľadu Starého i Nového zákona, ide o čistotu srdca. To, čo vychádza zvnútra človeka, to ho poškvŕňuje. Marek to opisuje presne: „*Lebo znútra, z ľudského srdca, vychádzajú zlé myšlienky, smilstvá, krádeže, vraždy, cudzoložstvá, chamtivosť, zlomyseľnosť, klamstvo, necudnosť, závisť, rúhanie, pýcha, hlúposť,*“ (Mk 7,21-22). v kresťanstve je teda žiadostivosť chápaná ako hriech spáchaný v srdci. „*Každý, kto na ženu hľadá žiadostivo, už s ňou scudzoložil vo svojom srdci,*“ (Mt 5,28). Srdce je to, čo nás môže priviesť k Bohu, ale aj od neho odvieť.

Porovnajme vzťahy „*mummy-baby*“ v primitívnych spoločnostiach s tým, čo hovorí Starý alebo Nový zákon. Vo vzťahu „*mummy-baby*“ ide, podľa našich zistení, o vzťah staršej ženy k mladšej, môžu byť aj vekovo bližšie. Vždy staršia z dvojice sa má o mladšiu starať akýmkoľvek spôsobom. v Písme nachádzame tiež starostlivosť ženy o druhú ženu, napr. Rút sa stará o svokru, o jej dobro a býva s ňou (Kniha Rút 1-4). Ide o opačnú starostlivosť, mladšia žena opatruje staršiu. v Novom zákone sa Mária rozhodla vydať sa na cestu k tehotnej príbuznej Alžbete, ktorá bola od Márie staršia. Aj Mária je v tom čase tehotná. Napriek tomu ide, aby pomohla svojej staršej príbuznej (LK 1,36-56). Opäť je tu starostlivosť mladšej ženy o staršiu. Z toho usudzujeme, že Starý ani Nový zákon nepoznal vzťahy „*mummy-baby*“ v chápaní primitívnych spoločností.

Záver

Prvé intímne priateľstvá medzi ženami sa objavujú už v primitívnych spoločnostiach. Naopak, v textoch hinduizmu a budhizmu, starovekého Egypta i Mezopotámie sa ženská homosexualita nespomína. Zakázaná je aj v Islame. Z arabského prostredia je známy jeden román z 20. storočia, ktorý pravdepodobne napísala žena o žene, ktorá miluje ženy. Nie je známe, či ide o autobiografický román. Homosexuálne vzťahy sú síce v antickom Grécku tolerované, no o ženských sa vyjadrujú odmietavo, posmešne. Podobne aj Rimania. Antické zákony boli zamerané na mužov, mali chrániť spoločnosť a manželstvo. Preto je zmienka o ženskej homosexualite iba ako protiprirodzenosti. Známe sú úbožné básne pre ženy od Sapfó z ostrova Lesbos. Jej meno, básne i miesto, kde žila sa neskôr stali synonymom pre ženy, ktoré milujú ženy. Na základe našich zistení majú rôzne náboženské tradície iné pohľady na homosexuálne správanie všeobecne (napr. Islam, judaizmus a kresťanstvo), alebo rozdielne pohľady na mužské a ženské homosexuálne správanie. Mužské tolerujú napr. v Indii, v hinduizme, ako súčasť tradície. Ako k morálne dobrej, v rámci výchovy chlapca mužom, mužské homosexuálne správanie tolerovali aj v Antickom Grécku. Naproti tomu ženské homosexuálne správanie odmietali, neprijímali ako dobré, pretože ho chápali ako porušenie práv muža. Podobne k ženskému homosexuálnemu správaniu pristupovali aj Rimania. Kresťanstvo vychádzajúce z judaistického prostredia homosexuálne skutky považuje za hriechy ako proti Bohu. Explicitne

o vzťahoch medzi ženami a homosexuálnym správaním medzi nimi píše Pavol v Liste Rimanom. Ako sme uviedli, sú súčasťou širšej kategorizácie hriechov.

V ďalšom štúdiu by som sa chcela zamerať na reakciu cirkevných otcov, a porovnať ich názory so životom tzv. púštnych matiek, o ktorých zbieram informácie.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] PICKETT, L. Brent (2009). Historical Dictionary of Homosexuality - Scarecrow: Lanham, Md., ISBN 9780810859791, 280 p.
- [2] SPENCER, Colin (1999). Dejiny homosexuality - Bratislava: Slovart, ISBN 80-7145-302-1, 296 s.
- [3] BÍLEK, Tomáš (2015). Homosexualita vo svetových náboženstvách. In Rozmer, roč. XVIII., č. 4, s. 25-28. ISSN 1335-2660.
- [4] RUMML, Joel (2006). Problematika homosexuálnych vzťahů. Praha: Českobratrská církev evangelická, ISBN 80-7017-032-8, 55 s.
- [5] ANONYM. Hierosgamos - [online] Dostupné na: >Hierosgamos – Wikipédia (wikipedia.org)< aj >Hierosgamos (rituál) – Wikipédia (wikipedia.org)< [cit.: 2024-03-22].
- [6] SPINDELBOCK, J. Mravní posouzení homosexuality. In LAUN, Andreas (ed.) Homosexualita z katolíckého pohľadu - Olomouc: Matice Cyrilometodějská, s. 161-182. ISBN 80-7266-138-8.
- [7] ALDRICH, Robert, WOTHERSPOON, Garry (eds) (2002). Who'sWho in Gay & Lesbian History From Antiquity to World War II. - London and New York: ROUTLEDGE, ISBN 0-203-98675-X, 528 p.
- [8] ANONYM. Lysistrata - [online] Dostupné na: >Lysistrata - Wikipedia< [cit.: 2024-03-26].
- [9] BOEHRINGER, Sandra (2021). Female Homosexuality in Ancient Greece and Rome (1st ed.) – London: ROUTLEDGE, ISBN 978-1-003-15808-0, 425 p.
<https://doi.org/10.4324/9781003158080>
- [10] JÁGER, Róbert (2006). Skutki proti prirodzenosti v Helenistickom svete: Myšlienkové milieu Judaizmu a Nového zákona. In Logos, roč. VII., č. 1-2, s. 29-36.
- [11] BROOTEN, Bernadette J. (1996). Love Between Women: Early Christian Responses to Female Homoeroticism – Chicago: The University of Chicago Press, ISBN 0-226-07592-3, 448 p.
- [12] HABIB, Samar (2007). Female Homosexuality in the Middle East: Histories and Representations (1st ed.) - New York: ROUTLEDGE, ISBN 0-415-80603-8, 216 p.
- [13] HOGAN, Larry (2003). Homosexualita vo Starém a Novém zákone. In LAUN, Andreas (ed.) Homosexualita z katolíckého pohľadu - Olomouc: Matice Cyrilometodějská, s. 149-159. ISBN 80-7266-138-8.
- [14] LAPKO, Robert (ed.) (2022). List Rimanom: Nový preklad a krátky komentár – Bratislava: Postoj Media - [online] Dostupné na: >list_rimanom_final_posledna_verzia_epub.pdf (sav.sk)< ISBN 978-80-89994-64-9, 99 s.